

**ПІДСТАВИ ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ
ПРО БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ**

**THE CONDITIONS FOR THE COMMENCEMENT
OF BANKRUPTCY PROCEEDINGS AGAINST A LEGAL ENTITY**

**Дубовський П.В., аспірант кафедри економічного права
та економічного судочинства**

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Статтю присвячено дослідженню підстав відкриття провадження у справі про банкрутство юридичної особи відповідно до норм Кодексу України з процедур банкрутства [1] (далі по тексту – КУЗПБ).

У статті обґрунтовується, що підстави відкриття провадження у справі про банкрутство мають важливе значення з огляду на правові наслідки, які стосуються, як боржника так і невизначеного кола осіб.

Визначено поняття підстав відкриття провадження у справі про банкрутство. Встановлено, що підставами відкриття провадження у справі про банкрутство є сукупність юридичних фактів, які свідчать про неплатоспроможність боржника або про загрозу його неплатоспроможності.

Автор зазначає, що підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою боржника та кредитора є різними. В залежності від того хто є ініціатором справи про банкрутство господарський суд розглядає відмінні за змістом заяви про відкриття провадження і перевіряє відмінні підстави для відкриття провадження.

Досліджено підстави відкриття провадження за заявою кредитора до яких можна віднести: наявність грошового зобов'язання; відсутність спору про право, обставини, які свідчать, що боржник не здійснив погашення грошового зобов'язання до підготовчого засідання та відсутність заборон на відкриття провадження у справі про банкрутство.

Автор зазначає що одним із найбільш проблемних питань, які виникають при розгляді заяви кредитора є встановлення наявності спору про право з огляду на відсутність визначених законом критеріїв для його визначення та існування різноманітних підходів, які сформовані Верховним Судом.

Встановлено, що підставами для відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою боржника є загроза неплатоспроможності та обов'язкова наявність у такого заявника майна, достатнього для покриття судових витрат, пов'язаних із здійсненням провадження у справі про банкрутство.

Ключові слова: підстави відкриття провадження у справі про банкрутство, неплатоспроможність, ознаки неплатоспроможності, загроза неплатоспроможності, спір про право, грошове зобов'язання.

The article is devoted to the study of the conditions for the commencement of bankruptcy proceedings against a legal entity in accordance with the norms of the Code of Ukraine on Bankruptcy Proceedings.

The article substantiates that the conditions for the commencement of bankruptcy proceedings are of significant importance due to the legal consequences that affect both the debtor and an indefinite number of persons.

The article examines the concept of conditions for the commencement of bankruptcy proceedings. The author establishes that the conditions for the commencement of bankruptcy proceedings are a set of facts which indicate the debtor's insolvency or a threat of insolvency.

The author notes that the conditions for the commencement of bankruptcy proceedings based on a debtor's application and a creditor's application are different. Depending on who initiates the bankruptcy case, the commercial court reviews specific applications for initiating proceedings and examines particular conditions for initiating the proceedings.

The conditions for the commencement of bankruptcy proceedings upon a creditor's application have been investigated, which can include: the presence of a monetary obligation; the absence of a dispute over rights; the debtor's failure to fulfill the monetary obligation before the preparatory hearing; and the absence of prohibitions on initiating bankruptcy proceedings.

The author notes that one of the most problematic issues arising when considering a creditor's application is establishing the existence of a dispute over rights, given the lack of criteria for its determination established by law and the various approaches developed by the Supreme Court.

It has been established that conditions for the commencement of bankruptcy proceedings at the debtor's request are the threat of insolvency and the mandatory presence of assets sufficient to cover court expenses related to the bankruptcy proceedings.

Key words: conditions for the commencement of bankruptcy proceedings, insolvency, signs of insolvency, threat of insolvency, dispute over rights, monetary obligation.

Постановка проблеми. За своєю правовою природою провадження у справі про банкрутство є особливим правовим механізмом врегулювання відносин між неплатоспроможним боржником та його кредиторами, який змінює весь комплекс правовідносин боржника, оскільки має наслідком введення мораторію на задоволення вимоги кредиторів, концентрацію майнових спорів у справі про банкрутство, обмеження повноважень органів управління боржника, тощо.

З огляду на правові наслідки відкриття провадження у справі про банкрутство, які, крім заявника та боржника, стосуються невизначеного кола осіб – потенційних кредиторів боржника, важливе значення надається з'ясуванню наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання теорії і практики провадження у справі про банкрутство були предметом дослідження вітчизняних науковців та суддів серед яких можна відзначити

О. М. Бірюкова, О. А. Беляневич, І. О. Вечірко, А. П. Гаврилішина, С. В. Жукова, Б. М. Полякова, В. В. Радзівілюк, та інших. Разом із цим проблематика особливостей застосування підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство залишається малодослідженою в науковій літературі.

Метою цієї статті є з'ясування підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство боржника – юридичної особи за заявою кредитора та боржника відповідно до норм КУЗПБ. Крім того, одним із основних завдань, зокрема є аналіз актуальних висновків Верховного Суду щодо застосування норм КУЗПБ, які регулюють відкриття провадження у справі про банкрутство.

Виклад основного матеріалу. Провадження у справах про банкрутство є самостійним видом судового провадження і характеризується особливим процесуальним порядком розгляду справ, специфічністю цілей і завдань особливим суб'єктивним складом [2, с. 8], а також спеціальними підставами для його відкриття [3, с. 148–149].

На думку науковців А. П. Гаврилішина та В. П. Козирева під підставами порушення провадження у справі про банкрутство слід розуміти сукупність фактів, які вказують на наявність неплатоспроможності або банкрутства суб'єктів господарювання [4, с. 89].

Як слушно зазначають Б. М. Поляков та В. В. Радзивілюк, в основу конкурсу покладено неплатоспроможність, як припущення про неоплатність боржника. [5, с. 16]. Тобто, матеріально-правовими умовами відкриття провадження у справі про банкрутство є неспроможність боржника виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, строк виконання яких настав і загроза неплатоспроможності боржника [3, с. 148].

Вечірко І. О. під матеріально-правовими підставами для відкриття провадження у справі про банкрутство розуміє неплатоспроможність боржника ознакою якої є наявність невиконаного боржником зобов'язання перед кредитором. [6, с. 15–20].

Слід погодитися зі згаданими науковцями, що відкриття провадження у справі про банкрутство боржника – юридичної особи, пов'язується саме із неплатоспроможністю такого боржника або загрозою його неплатоспроможності.

У свою чергу, для того щоб встановити факт неплатоспроможності або загрози неплатоспроможності, суд у підготовчому засіданні здійснює дослідження обставин, що визначені законодавством – підстав відкриття провадження у справі про банкрутство.

Тобто, підстави відкриття провадження у справі про банкрутство – це сукупність юридичних фактів, які свідчать про неплатоспроможність боржника (ознаки неплатоспроможності) або про загрозу його неплатоспроможності (ознаки загрози неплатоспроможності).

КУЗПБ визначає, що ініціатором справи про банкрутство юридичної особи може бути, як кредитор так і боржник (ст. 8, 34 КУЗПБ). Вбачається, що підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою боржника та кредитора є різними. Тобто, в залежності від того хто є ініціатором справи про банкрутство господарський суд розглядає відмінні за змістом заяви про відкриття провадження і перевіряє відмінні підстави для відкриття провадження [7, с. 4].

Розглянемо детальніше підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора та боржника та проблематику пов'язану з їх застосуванням.

Так, відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора пов'язується із неплатоспроможністю боржника. Слід зазначити, що із прийняттям КУЗПБ змінився підхід до визначення неплатоспроможності, що підтверджує «прокредиторську спрямованість» [8, с. 16–17] цього нормативно-правового акту.

Згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон про банкрутство) [9] неплатоспроможність визначалася, як неможливість боржника виконати грошове зобов'язання перед кредитором протягом трьох місяців після відкриття виконавчого провадження (стійка неплатоспроможність) [10, с. 144]. Відповідно ж до норм КУЗПБ, неплатоспроможність пов'язується із наявністю грошового зобов'язання (незалежно від суми), яке не було виконано боржником у визначені строки та щодо якого відсутній спір про право.

У такому разі, процедура банкрутства уже є не продовженням виконавчого провадження [10, с. 144], а одним із способів захисту прав кредитора [11], який має право вибору – звернутися із позовом про стягнення заборгованості у межах позовного провадження або ініціювати справу про банкрутство такого боржника.

КУЗПБ не містить прямо визначеного переліку підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора на відміну від положень Закону про банкрутство, які пов'язували відкриття провадження у справі про банкрутство зі строком відкриття виконавчого провадження, а також з мінімальним сукупним розміром безспірних вимог кредитора/ів.

Проте, за результатом аналізу ст. ст. 1, 8, 34, 39, 90 КУЗПБ можна визначити, що основними підставами для відкриття провадження є: наявність грошового зобов'язання боржника перед кредитором, строк виконання якого спливає на дату звернення кредитора до суду; відсутність між кредитором та боржником спору про право стосовно заявлених вимог; до підготовчого засідання суду вимоги кредитора (кредиторів) боржником у повному обсязі не задоволені. Саме така позиція знайшла своє відображення у судовій практиці [12].

Наявність грошового зобов'язання боржника перед кредитором

У межах підготовчого засідання господарський суд здійснює перевірку обґрунтованості вимог ініціюючого кредитора, у тому числі, шляхом встановлення наявності грошового зобов'язання боржника перед кредитором.

Відповідно до КУЗПБ будь-яке зобов'язання, незалежно від підстав його виникнення, змістом якого є документально підтвержене кредитором право вимоги і кореспондуючий йому обов'язок боржника вчинити дію (дії) з передачі грошових коштів є грошовим, за виключеннями, що визначені законодавством (ст. 1 КУЗПБ): 1) неустойка (штраф, пеня) та інші фінансові санкції; 2) зобов'язання, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю і здоров'ю громадян; 3) зобов'язання з виплати авторської винагороди; 4) зобов'язання перед засновниками (учасниками) боржника – юридичної особи, що виникли з такої участі [13].

Проблематика дослідження судом обґрунтованості вимог кредиторів пов'язується з тим, що законодавство наразі не покладає на ініціюючого кредитора обов'язок підтвердження своїх вимог судовим рішенням та наявністю відкритого виконавчого провадження. Оскільки у підготовчому засіданні не вирішується спір між кредитором та боржником, а встановлюється наявність невиконаного грошового зобов'язання [10, с. 141] щодо якого відсутній спір про право, виникає питання щодо критеріїв за якими визначається обґрунтованість вимог ініціюючого кредитора.

Такі критерії відсутні у чинному законодавстві, проте можна виділити наступні критерії, які сформовані судовою практикою, зокрема 1) кредитор зобов'язаний надати достатні та належні докази існування непогашеного грошового зобов'язання боржника з метою виключення у майбутньому розумних сумнівів інших кредиторів боржника в обґрунтованості відкриття провадження у справі про банкрутство; 2) суд не має застосовувати формальний підхід при розгляді заяви з кредиторськими вимогами для уникнення загрози визнання фіктивної кредиторської заборгованості до боржника і відкриття на підставі такої заборгованості провадження у справі про банкрутство; 3) у разі виникнення сумнівів щодо обґрунтованості вимоги, на кредитора покладається обов'язок підвищеного стандарту доказування задля забезпечення перевірки господарським судом підстав виникнення таких грошових вимог, їх характеру, встановлення розміру та моменту виникнення цих грошових вимог [14].

Варто відзначити, що норми КУЗПБ не передбачають наслідків у разі встановлення судом необґрунтованості вимог ініціюючого кредитора. У такому випадку, суди відмовляють у відкритті провадження застосовуючи таку категорію, як наявність спору про право. При цьому, Верховний Суд зазначає, що застосування такої підстави, як спір про право у таких правовідносинах здійснюється лише з огляду на недостатню якість закону [15]. З метою вдосконалення правового регулювання цих правовідносин, на нашу думку, наявна необхідність доповнення частини шостої статті 39 КУЗПБ абзацом четвертим, та викласти її у наступній редакції: «Господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо: вимоги кредитора свідчать про наявність спору про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження; вимоги кредитора (кредиторів) задоволені боржником у повному обсязі до підготовчого засідання суду; вимоги кредитора є необґрунтованими».

Спір про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження.

Одне із найбільш проблемних питань, яке виникає при розгляді заяви ініціюючого кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство є встановлення наявності спору про право.

Варто зазначити, що категорія «спір про право» є універсальною процесуальною категорією, оскільки притаманна адміністративному, цивільному, і господарському судочинству [16, с. 333]. Слід погодитися з М. І. Балюк і Д. Д. Лупеник, які вважають, що під спором про право розуміють опір, перешкоду у здійсненні цивільного права, яка, згідно із законом, може бути усунена за допомогою суду. Наявність спору про право виникає у тому разі, коли одна сторона стверджує про наявність у неї відповідного права, а інша – про його відсутність [17].

На нашу думку, інститут безспірності грошових вимог втілений у КУЗПБ саме шляхом введення категорії спору про право, між кредитором та боржником встановлення якого є підставою для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство, оскільки його наявність свідчить про необхідність вирішення цього спору у позовному провадженні.

У той же час, КУЗПБ не містить визначення поняття «спору про право» та переліку будь-яких чітких критеріїв для його визначення. Це свідчить про те, що поняття «спір про право» відноситься до категорії оціночних понять [18], що має наслідком різне його тлумачення судовими органами та учасниками провадження про банкрутство.

Слід погодитися з С. В. Жуковим, який визначає спір про право, як особливе змагальне правовідношення на стадії відкриття провадження у справі про банкрутство, юридичний склад якого включає: суб'єктів (боржника та ініціюючого кредитора), суб'єктивну сторону (виражається у добросовісному намірі боржника спростувати грошові вимоги кредитора), причинно-наслідковий зв'язок між вирішенням вимоги боржника та дійсністю вимог ініціюючого кредитора [19, с. 53].

У судовій практиці сформовано розуміння відсутності спору про право, в розрізі процедури банкрутства, яке полягає у відсутності неоднозначності у частині вирішення питань щодо сторін зобов'язання, суті (предмету) зобов'язання, підстави виникнення зобов'язання, суми зобов'язання та структури заборгованості, а також строку виконання зобов'язання тощо [20].

При цьому, Верховним Судом визначено декілька підходів для встановлення наявності спору про право:

1) наявність заперечень боржника щодо кредиторських вимог ініціюючого кредитора, безспірність яких не підтверджується судовим рішенням, є свідченням наявності спору про право щодо таких вимог ініціюючого кредитора [21];

2) суд не може формально підходити до визначення наявності «спору про право», який зводиться лише до заперечень боржником існування тих чи інших правовідносин. Наявність спору про право має підтверджуватися належними доказами, а не базуватися виключно на припущеннях боржника [22];

3) наявність спору про право, може бути виражена у двох формах: а) процесуальній – наявності позову, який поданий до ініціювання кредитором справи про банкрутство та предметом якого є оспереження боржником обставин, на яких ґрунтуються вимоги цього кредитора; б) матеріально-правовій – відсутність можливості встановити дійсний стан суб'єктивного права кредитора та кореспондуючого йому суб'єктивного обов'язку боржника) [23];

4) на господарський суд покладається обов'язок перевірки обґрунтованості вимог ініціюючого кредитора та з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство, що має здійснюватися судом незалежно від погодження боржником із заявленими вимогами чи, навпаки, пасивної процесуальної поведінки боржника у вигляді неподання ним відзиву на заяву про відкриття відповідного провадження [24];

Вбачається, що законодавче закріплення поняття «спору про право» та критеріїв визначення спору про право на етапі підготовчого засідання мало б наслідком дотримання принципу «передбачуваності нормативних актів», як складового елементу поняття «якості закону» [25] з метою визначення учасниками провадження у справі про банкрутство своєї поведінки відповідно до правил, що закріплені нормами права. У той же час, з огляду на складність поняття спору про право та віднесення його до категорії оціночних, законодавче закріплення критеріїв визначення спору про право може мати наслідком обмежене застосування уже сформованих у судовій практиці підходів до його визначення.

При встановленні судом спору про право виникає питання щодо процесуального інструментарію, який може бути застосований у підготовчому засіданні. З одного боку для підготовчого засідання не властиво застосування інструментів, які притаманні для позовного провадження [26, с. 12], оскільки до його завдань належить дослідження наданих ініціюючим кредитором доказів на предмет безспірності вимоги та неплатоспроможності боржника. З іншого боку, складність правовідносин, які стосуються відкриття провадження у справі про банкрутство, у деяких випадках, призводить до необхідності застосування додаткових заходів для перевірки підстав для відкриття такого провадження.

Наприклад, якщо боржник взагалі заперечує, що мали місце правовідносини із ініціюючим кредитором та стверджує, що первинні документи, на які посилається кредитор боржником не уклалися, суд може: 1) відмовити у відкритті провадження з огляду на спір про право. У такому випадку, боржник може зловживати своїми правами в частині заперечення вимог кредитора без наявності на те підстав; 2) відкрити провадження, оскільки доводи боржника ґрунтуються на припущеннях, за відсутності доказів на їх підтвердження; 3) або застосувати процесуальні інструменти, які притаманні для позовного провадження (наприклад витребувати докази на підтвердження тих чи інших доводів). При цьому, норми КУЗПБ чи ГПК України не містять заборони для застосування таких інструментів на стадії підготовчого засідання за винятком строку проведення підготовчого засідання, який не повинен перевищувати 20 днів після прийняття заяви про відкриття провадження.

На нашу думку, введення КУЗПБ поняття «спору про право» зумовлює необхідність застосування у підготовчому засіданні окремих інститутів доказування, які притаманні позовному провадженню для оцінки доводів сторін щодо наявності/відсутності спору про право та за відсутності інших доказів. Протилежний підхід буде свідчити, що судове рішення ґрунтується на доводах сторін, які не обґрунтовуються належними доказами та є припущеннями, а також нівелює право кредитора на обрання такого способу захисту, як відкриття справи про банкрутство.

Виконання грошового зобов'язання до підготовчого засідання

При розгляді заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство виникає питання щодо можливості відкриття провадження за умови наявності у боржника майнових активів, які значно перевищують розмір заборгованості перед кредитором.

Зокрема, норма ч. 3 ст. 39 КУЗПБ передбачає обов'язок господарського суду перевірити можливість боржника виконати грошове зобов'язання перед кредитором, та право боржника надати докази на підтвердження наявності майнових активів для погашення заборгованості. Проте, встановлення судом наявності у боржника можливості погасити заборгованість перед кредитором не має жодних правових наслідків в частині вирішення питання про відкриття провадження у справі про банкрутство.

Зазначений висновок впливає із аналізу норми ч. 6 ст. 39 КУЗПБ, яка пов'язує відмову у відкритті провадження лише із фактичним погашенням боржником заборгованості перед кредитором до підготовчого засідання у справі про банкрутство.

Тобто, доведення обставин можливості виконати майнові зобов'язання, строк яких настав, покладено саме на боржника та здійснюється шляхом фактичного погашення заборгованості до підготовчого засідання (ч. 3 ст. 39 КУзПБ) [27].

Встановлення заборони на відкриття провадження

Потрібно окремо зазначити, що стадії підготовчого засідання у справі про банкрутство суд встановлює наявність заборон на відкриття провадження у справі про банкрутство, визначених законодавством.

Так, КУзПБ передбачена заборона на відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора (щодо заяви боржника обмеження відсутні), якщо боржник доведе, що вимоги кредитора (кредиторів) не задоволені саме внаслідок збройної агресії проти України, у тому числі його майновий комплекс (сукупність майна) знаходиться на непідконтрольній Україні території або ним буде надано докази виконання державного замовлення у сфері оборони (пункт 1-6 «Прикінцевих та перехідних положень»).

Вбачається, що законодавцем введено тимчасову заборону на відкриття провадження у справі про банкрутство саме з метою захисту суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у стратегічних галузях промисловості, та юридичних осіб, які втратили активи внаслідок повномасштабної збройної агресії.

З огляду на викладене, при розгляді заяви ініціюючого кредитора у підготовчому засіданні суд встановлює неплатоспроможність боржника шляхом дослідження обставин (ознак неплатоспроможності) щодо: наявності грошового зобов'язання боржника перед кредитором, строк виконання якого сплив на дату звернення кредитора до суду; наявності/відсутності спору про право; погашення боржником грошового зобов'язання до підготовчого засідання; наявності/відсутності заборон на відкриття провадження у справі про банкрутство.

На відміну від відкриття провадження про банкрутство за заявою кредитора, КУзПБ чітко визначає підстави для відкриття провадження за заявою боржника якими є загроза неплатоспроможності (ч. 6 ст. 34 КУзПБ) та наявність майна, достатнього для покриття витрат, пов'язаних з провадженням у справі (ч. 5 ст. 34 КУзПБ).

Загроза неплатоспроможності виникає у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами (ч. 6 ст. 34 КУзПБ).

Умовами для встановлення щодо боржника факту загрози неплатоспроможності є одночасна наявність таких юридичних фактів

- існування у боржника щонайменше перед двома кредиторами грошових зобов'язань, строк виконання яких настав та визначається за правилами закону, що регулює відповідні правовідносини (купівлі-продажу, поставки, підяду, позики, бюджетні та податкові тощо);

- розмір всіх активів боржника є меншим, ніж сумарний розмір грошових зобов'язань перед всіма кредиторами боржника, строк виконання яких настав за правилами закону, що регулює відповідні правовідносини (купівлі-продажу, поставки, підяду, позики, бюджетні та податкові тощо) [28].

Тобто, момент загрози неплатоспроможності виникає коли сумарний обсяг активів боржника є меншим від сумарного розміру грошових зобов'язань перед кредиторами (щонайменше перед двома), строк виконання яких настав.

Для встановлення загрози неплатоспроможності у підготовчому засіданні суд досліджує сукупність доказів, які надаються боржником відповідно до вимог ч. 3 ст. 34 КУзПБ, а саме: заяву боржника про відкриття провадження у справі про банкрутство; докази загрози неплатоспроможності; бухгалтерський баланс боржника на останню звітну дату; перелік кредиторів із відомостями про наявне грошове зобов'язання та строк його виконання; перелік майна боржника із визначенням його балансової вартості, тощо.

Варто зазначити, що зазначена підстава для відкриття провадження загалом узгоджується із стандартом «Balance sheet test», який використовується в іноземних країнах та відповідно до якого про неплатоспроможність боржника свідчить перевищення пасивів на активів за результатом аналізу фінансової звітності боржника [29, с. 45].

Проблематика визначення ознак загрози неплатоспроможності для боржника полягає у тому, що його органи управління несуть солідарну відповідальність перед кредиторами у разі неподання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство у місячний строк з дня виявлення таких ознак (ч. 6 ст. 34 КУзПБ).

Відповідно, органи управління боржником мають чітко розрізняти ситуацію, яка свідчить про тимчасові обставини фінансових ускладнень від ситуації, яка очевидно свідчить про неможливість продовження здійснення господарської діяльності без негативних наслідків для боржника та його кредиторів.

Таким чином, при виявленні ознак загрози неплатоспроможності доцільно проводити аудит стану боржника та оцінку активів, оскільки вартість, яка зазначається у балансі може суттєво відрізнятися від реальної ринкової вартості активів боржника [30, с. 71].

Нормами КУзПБ передбачено додаткову вимогу щодо заяви боржника, у разі ініціювання ним провадження у справі про власне банкрутство – обов'язкову наявність у такого заявника майна, достатнього для покриття судових витрат, пов'язаних із здійсненням провадження у справі про банкрутство.

Зазначається, що у визначенні таких витрат слід враховувати, зокрема, оплату винагороди арбітражному керуючому у мінімальному розмірі не менше ніж за 170 днів в процедурі розпорядження майном та дванадцять місяців в ліквідаційній процедурі його роботи, відшкодування судового збору, сплаченого кредиторами за подачу грошових вимог, згідно переліку кредиторів, який визначає боржник та їх правової допомоги, тощо [31].

За результатом аналізу підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство можна зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що відкриття провадження у справі про банкрутство боржника – юридичної особи, пов'язується саме із неплатоспроможністю такого боржника або загрозою його неплатоспроможності. Визначено, що підстави відкриття провадження у справі про банкрутство – це сукупність юридичних фактів, які свідчать про неплатоспроможність боржника (ознаки неплатоспроможності) або про загрозу його неплатоспроможності (ознаки загрози неплатоспроможності).

2. Константовано, що підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою боржника та кредитора є різними. Тобто, в залежності від того хто є ініціатором справи про банкрутство господарський суд розглядає відмінні за змістом заяви про відкриття провадження і перевіряє відмінні підстави для відкриття провадження.

3. Аргументовано, що підставами для відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора є наявність грошового зобов'язання боржника перед кредитором, строк виконання якого сплив на дату звернення кредитора до суду; відсутність між кредитором та боржником спору про право стосовно заявлених вимог; до підготовчого засідання суду вимоги кредитора (кредиторів) боржником у повному обсязі не задоволені, відсутність заборон на відкриття провадження у справі про банкрутство.

4. Визначено відсутність правових наслідків у разі встановлення судом необґрунтованості вимог ініціюючого кредитора. Запропоновано доповнити частину шосту статті 39 КУзПБ абзацом четвертим, та викласти її у наступній редакції: «Господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо: вимоги кредитора свідчать про наявність спору про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження; вимоги кредитора (кредиторів) задоволені боржником у повному

обсязі до підготовчого засідання суду; вимоги кредитора є необґрунтованими».

5. Досліджено поняття «спору про право» та підходи Верховного Суду до встановлення наявності спору про право при розгляді заяви ініціюючого кредитора. Константовано необхідність застосування у підготовчому засіданні окремих інститутів доказування, які притаманні позовному провадженню для оцінки доводів сторін щодо наявності/відсутності спору про право та за відсутності інших доказів.

6. Встановлено, що підставами для відкриття провадження за заявою боржника є загроза неплатоспроможності та наявність майна, достатнього для покриття витрат, пов'язаних з провадженням у справі. Аргументовано, що при виявленні ознак загрози неплатоспроможності доцільно проводити аудит стану боржника та оцінку активів, оскільки вартість, яка зазначається у балансі може суттєво відрізнятись від реальної ринкової вартості активів боржника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс України з процедур банкрутства / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#n540> (дата звернення 30.07.2024).
2. Беляневич О.А. Про особливості застосування норм про позовну давність у справах про банкрутство. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. с. 8.
3. Радзивілюк В. Іманентні характеристики провадження у справах про банкрутство. Слово Національної школи суддів України. С. 148-149. URL: DOI 10.37566/2707-6849-2023-2(43)-9 (дата звернення 21.07.2024).
4. Козирева В.П., Гаврилшин А.П. Підстави порушення справи про банкрутство. *Юридичний вісник*. Повітряне і космічне право. 2010. № 4. с. 89 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_u_2010_4_20 (дата звернення: 19.07.2024).
5. Поляков Б., Радзивілюк В. Доктрина конкурсного процесу. *Право України*. 2021. № 4. с. 16.
6. Вечірко І.О. Умови відкриття провадження у справі про банкрутство згідно із нормами Кодексу України з процедур банкрутства. *Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства* / за редакцією С.В. Жукова. Київ: Алерта, 2019. С. 15–20.
7. Жуков С. Особливості відкриття проваджень у справах про банкрутство щодо юридичних осіб. с. 4 URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_Jukov_2021_06_10.pdf (дата звернення 25.07.2024).
8. Радзивілюк В.В. Концептуальні зміни цільової спрямованості новітнього законодавства про банкрутство *Право України*. 2019. № 8. с. 107–119.
9. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України у редакції від 04.04.2018 № 2320-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed20180404#Text> (дата звернення 30.07.2024).
10. Р.Б. Поляков. Підготовче засідання у справі про банкрутство (неплатоспроможність). *Актуальні проблеми держави і права*. С. 141-144 URL: <https://doi.org/10.32782/apdr.v97.2023.18> (дата звернення 30.07.2024).
11. Постанова Верховного Суду від 20.03.2024 у справі № 911/1005/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118650532> (дата звернення 20.07.2024).
12. Постанова Верховного Суду від 21.03.2024 у справі №910/10468/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118002674> (дата звернення 20.07.2024).
13. Постанова Верховного Суду від 07.07.2022 у справі №916/1456/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106150190> (дата звернення 20.07.2024).
14. Постанова Верховного Суду від 16.06.2022 у справі №910/13242/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104977786> (дата звернення 30.07.2024).
15. Постанова Верховного Суду від 22.09.2021 у справі № 911/2043/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100456027> (дата звернення 20.07.2024).
16. Курило М.П. Особливості процесуальної категорії «спір про право». *Матеріали науково-практичної конференції, викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (20-24 квітня 2015 р.)*. – В 3 т./Т.І. – Суми, 2015. 333 с.
17. Балюк М.І., Луспенік Д.Д. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції. Х: Харків юридичний, 2008. 708 с.
18. Маліневський О.М. Зловживання правом на порушення провадження у справі про банкрутство та заходи протидії. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми процедур банкрутства в Україні та міжнародний досвід врегулювання неплатоспроможності», 18 жовтня 2019 року*. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/93ef784b-b9a6-4b95-ad9c-8c117840bf77/content> (дата звернення 30.07.2024).
19. Жуков С. Відкриття провадження у справі про банкрутство та процедура розпорядження майном. Науково-практичний посібник. Том 1. Київ. Алерта. 2024. С. 16–17, 53.
20. Постанова Верховного Суду від 10.02.2021 у справі №910/1678/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95103963> (дата звернення 30.07.2024).
21. Постанова Верховного Суду від 19.08.2020 року у справі № 910/2522/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91092251> (дата звернення 30.07.2024).
22. Постанови Верховного Суду від 10.08.2023 у справі № 918/246/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113357344> (дата звернення 30.07.2024).
23. Постанова Верховного Суду від 22.05.2024 у справі № 916/4707/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119331503> (дата звернення 20.07.2024).
24. Постанова Верховного Суду від 22.09.2021 у справі № 911/2043/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100456027> (дата звернення 20.07.2024).
25. Берназюк Ян. Категорія «якість закону» як складова принципу верховенства права та гарантія застосування судом найбільш сприятливого для особи тлумачення закону. URL: bit.ly/2lPqO65 (дата звернення 29.07.2024).
26. Погребняк В.Я. Проблемні питання застосування Кодексу України з процедур банкрутства. 12 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/tezy_Pogrebnyak.pdf (дата звернення 29.07.2024).
27. Постанова Верховного Суду від 03.06.2020 у справі № 905/2030/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89707066> (дата звернення 20.07.2024).
28. Постанова Верховного Суду від 16.04.2024 у справі № 915/1097/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118650538> (дата звернення 20.07.2024).
29. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. URL: chrome-extension://efaidnbnmnbbpcjpcglclefindmkaj/https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf (дата звернення 20.07.2024).
30. Бірюков О.М. Конкурсне право. Київ. Алерта. 2020. с. 69.
31. Ухвала Північного апеляційного господарського суду від 11.04.2023 у справі № 925/312/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110142395> (дата звернення 20.07.2024).